

10. Plastun, O. (2014). Povnovazhennia vyshchychk orhaniv vlady v Ukrainyky Derzhavi 1918 roku [Powers of the highest authorities in the Ukrainian State in 1918]. *Studentskyi naukovyi visnyk NPU im. M. Drahomanova: zbirnyk naukovykh prats*, issue 3, pp. 165-169. Kyiv: NPU im. M. Drahomanova. [in Ukrainian].

11. Plastun, O. (2015). Struktura i pryznachennia Derzhavnoi Varty yak vykonavchoho orhanu Ukrainyky Derzhavy P. Skoropadskoho (kviten – hruden 1918) [Structure and purpose of the National Guard the executive body of the Ukrainian State of P. Skoropadskyi (April – December 1918)]. *Naukovyi potentsial molodi: humanitarni nauky*, issue 3, pp. 127-131. Hlukhiv: HNPU im. O. Dovzhenka. [in Ukrainian].

12. Podobied, P. (2017). *Z-pid Konotopa do Aryzony: nevyhadani istorii voiakiv Armii UNR [From Konotop to Arizona: Uncharted Stories of UNR Army Soldiers]*. Ivano-Frankivsk: Misto NV. [in Ukrainian].

13. Prokhoda, V. (1935). Zapyusy do istorii Sirykh (sirozhpupannykiv) [Notes on the History of the Gray]. *Za Derzhavnist. Materialy do istorii ukrainskoho viiska*, issue 1, pp. 75-128. Kalish. [in Ukrainian].

14. Tynchenko, Ya. (2007). *Ofitserskyi korpus Armii Ukrainyky Respubliki (1917-1921) [Officer Corps of the Army of the Ukrainian People's Republic (1917-1921)]*. (Vol. 1). Kyiv: «Tempora». [in Ukrainian].

15. Tsykunov, V. (2016). *Spaske (Leninske). Istoryko-kraieznavchyi narys [Spasskoe (Leninsky). Historical and local history essay]*. Kharkiv: Faktor. [in Ukrainian].

*Стаття надійшла до редакції 04.02.2020 р.
Рекомендована до друку 10.03.2020 р.*

УДК 94(477.5)070.15:2-737

Н.О. Мірошниченко

РАДЯНСЬКА ПРЕСА ПРО ХРЕСТОВОЗДВИЖЕНСЬКЕ ТРУДОВЕ БРАТСТВО ТА ЙОГО ЗАСНОВНИКА

Стаття присвячена огляду радянської преси 20-х років ХХ ст., в якій висвітлювалася доля Хрестовоздвиженського трудового братства, зокрема, завершальний період його існування, а також ставлення до нього радянської влади. Простежено спроби братства пристосуватися до нової влади. Розглянуті основні звинувачення, що висувала братчикам радянська влада, й етапи судового процесу, результатом якого стала повна ліквідація Трудового братства.

Ключові слова: братство, радянська влада, контрреволюція, комуна, артіля, преса.

Мас-медіа в демократичному суспільстві є незалежним джерелом інформації, яке подає правдиві факти та несе інформативно-просвітницьку функцію. Для авторитарної держави, якою була Радянська республіка, засоби масової інформації стали зручним інструментом впливу на формування світогляду громадян. Медіасистема у СРСР характеризувалася високим рівнем заполітизованості, ідеологізованості і не допускала альтернативних поглядів. Основними завданнями тогочасного медіаконтенту були пропаганда радянського способу життя, формування комуністичної свідомості та дискредитація інакодумців.

Саме такими інакодумцями виявилися, на думку тодішньої правлячої еліти, члени Хрестовоздвиженського трудового братства (функціонувало в селі Воздвиженське Глухівського повіту з 1889 до 1925 рр.). Отже, на прикла-

ді публікацій 20-х років ХХ ст. простежимо ставлення радянської влади до Братства та його засновника, а також розглянемо основні причини ліквідації общини.

Трудове братство – явище неординарне і, безумовно, цікаве, тому привертало увагу значної кількості дослідників. Історіографію можна класифікувати за хронологічним критерієм. Тож, кінець ХІХ – початок ХХ ст. репрезентують роботи І. Абрамова, В. Бірюковича, В. Екземплярського, М. Побединського, П. Солонини, А. Тюменєва, С. Соллертинського, М. Жевахова, Н. Тарєєва, В. Соловйова, Ф. Ніппольда, А. Грас'є, Т. Міцинського. У радянській період діяльність Братства та його засновника, як «класово-ворожого елементу, який здійснював релігійне одурманення селян», не вивчалася. Сучасна історіографія обраної проблеми представлена дослідженнями В. Авдасьова, В. Глушка, І. Гордєєвої, Н. Ігнатович, І. Куліш-Лукашевич, О. Малишевського, Р. Ладу, Л. Мельника, О. Сикорського, Н.С. Солодовника, Г. Фурсея, М. Соміна, В. Ткаченка, П. Федоренка та ін. Зауважимо, що деякі з цих авторів є вихованцями або нащадками вихованців Миколи Неплюєва.

1925 рік став для членів Трудового братства роком судових позовів та вироків. Саме у цьому році вийшла, мабуть, найбільша кількість статей радянського періоду, присвячених Братству. Доля «Воздвиженської трудової артілі» висвітлювалася на шпальтах таких видань, як «Вечерний выпуск», «Вечернее радио», «Диктатура труда», «Красная Армия», «Красное знамя», «Коммунист», «Молодой шахтер», «Наш путь», «Харьковский пролетарий» та ін.

Нова держава будувалася з жорсткою ідеологією, яка не могла допустити існування опозиціонерів на своїх теренах. Для радянської влади Трудове братство було «білогвардійською організацією під маскою християнського братства», «гніздом контрреволюції», «монахами контрреволюціонерами». Але нова влада не відразу викрила крамольність братства. Як все ж таки «неплюєвцям» вдалося існувати в атеїстичній державі, яку вони, в своїй більшості, не визнавали, зберігаючи звичний устрій життя та релігійний дух свого осередку? Це ж питання і відповідь на нього зустрічаємо в газетній статті 1924 р. під назвою «История одной артели», у якій читаємо: «...как это в Советской республике, на протяжении 7-ми лет, могла существовать такая артель? Неужели в Новгород-Северском округе не было парторганизаций, не было органов советской власти? Все это было, но попытки что-либо предпринять встречали целый ряд препятствий. Эти препятствия, в виде спецов, сидели в наркомземе и прекрасно выполняли роль стража монархических организаций. Для подтверждения этих слов, привожу некоторые выдержки из письма одного инструктора наркомзема. «Дорогое братство, да хранит вас господь бог. Не только я, но и другие сотрудники наркомзема стремятся оказать вам какое только возможно содействие. Я продолжаю работать здесь до тех пор, пока есть еще надежда приносит пользу артели, в особенности с религиозным содержанием. Безусловно,

время, посвященное этой работе, не прошло бесполезно. Могло быть хуже, если бы раньше работали здесь другие люди... (Артель была бы советской Ф.М. – *зауважена авт.*). Сколько можно, сдерживал стрелы, принимал на себя, и кое-чего достиг. Привезите все материалы на действия местных властей. Попытаемся еще раз добиться результатов. Благодарю за гостинцы. Привет М. Уманец, О. Неплюевой (помещицы), епископу Макарию, Л. Биркину (сенатор), и протоиерею Секундову». Вот тот барьер, который не давал возможности местной власти на протяжении всего времени что-либо предпринять для коренного изменения быта этой «коммуны» [1, с. 3].

Протягом декількох років братчики намагалися приспати пильність радянської влади, змінюючи назву своєї общини. Так, у 1919 році Воздвиженське братство було перейменовано на «Першу українську радянську комуну»; у 1923 році перетворено на сільськогосподарську артіль імені Жовтневої революції, визнану однією із кращих колективних господарств у Радянському Союзі. Справедливо буде зауважити, що значна кількість братчиків активно взаємодіяла з новою владою, беручи участь у конфіскації поміщицького майна і працюючи інструкторами зі створення комун у різних регіонах України. Однак керівництво Трудового братства (Дума) намагалося не зраджувати основним ідеям свого фундатора. Гуртожитки братчиків, в яких знаходилися ікони, все ще носили ім'я святих, проводилися молитовні зібрання, «думці» уникали радянської символіки, свят та ідеології. Ці факти не могли довгий час залишатися поза увагою нової влади. Тож, урешті-решт у 1924 році, «пришло время, когда вся эта свора должна будет ответить перед пролетарским судом за все те преступления, которые они совершили» [1, с. 3].

Загалом, у радянській пресі Воздвиженське братство було представлено як «колективний поміщик», «капіталістична організація», «...зачата махровым черносотенным помещиком Неплюевым во имя эксплуатации трудящихся по христианским рецептам» [2, с. 1]. Серед «злочинів», які скоїли «неплюєвці» за час свого існування, «наиболее тяжкие ... относятся ко времени гетманства, немецкой оккупации и деникинщины». «При немцах они оказывали помощь оккупантам, при белогвардейщине выдали коммунистов белым. Накануне прихода красных они разрушили сахарный и металлический заводы и разграбили заводское имущество» [3; 4], «а также угнали скот из имени завода, с целью лишения красных войск продовольствия» [5, с. 2]. «Дума обратилась с верно-подданническими чувствами к гетманскому правительству, заявляя, что с этим правительством «весна улыбнулась всей Украине» и просила отпустить вооружение» [6, с. 4].

Не менш тяжкий «злочин» воздвиженці учинили під час революції 1905 р., коли селяни масово кинулися захоплювати землі та майно поміщиків, а члени Братства, які також потерпали від нападів, запрошували собі на допомогу військових найманців. Такі дії радянською владою були розцінені як беззаконні напади на незахищених

селян: «В конце августа 1905 года между беззащитными селянами, находившимися на лугу – с одной стороны, а с другой – братчиками и казаками произошло столкновение. В результате несколько селян было ранено, один из них от полученных ран вскоре умер. Но братство не удовлетворялось этим: после побоища много селян было арестовано и предано суду. Члены братства, которые помогали казакам расправиться с селянами, выступали на суде с обвинениями против селян. Так проводилась «коллективизация» в те времена» [7, с. 2].

Крім іншого, братчикам також висувалися звинувачення у невизнанні Радянської республіки. Як доказ цьому, на сторінках газети «Вечерний выпуск» зафіксовано яскравий епізод: «Как-то однажды, под веселую минуточку, Цвелодуб, бывший глава Воздвиженской артели и опытный ее житейский дипломат, так высказался в кругу своих приятелей: Воздвиженск – это вторая Америка. Из всех государств мира только мы да она не признали еще до сих пор советской власти. Фраза характерная, тем более, что произнесена она была не позже прошлого года (1924 р.). Члены братства – «коммуны» продолжали упорно до последнего времени не признавать советской власти. Поэтому же пути стремились они тянуть за собой и всю остальную массу» [8, с. 3]. «...Запрещая меньшей братии, особенно молодежи, праздновать годовщину Октябрьской революции, петь Интернационал и т. д. От этого «братства» по всей округе нелепые слухи, контрреволюционная пропаганда. При братстве существовала школа, где детей обучали закону божьему и применяли телесные наказания» [9, с. 2]. «Вместо политико-просветительной работы члены артели обязаны были каждый день собираться для чтения библии и каждую пятницу, по вечерам, для чтения «бессмертных сочинений» Неплюева» [1, с. 3]. А у дописі «Братство при советской власти» знаходимо викриття протоієрея Трудового братства О. Секундова: «В шестую годовщину Октябрьской революции, над общежитием, в котором проживал Секундов, был вывешен красный флаг. Как на грех, в этот день должен был приехать высокопоставленный гость – епископ. И вот, из боязни скомпрометировать себя, отец Александр обращается с просьбой к члену артели: А ну-ка, Федя, сними эту штуку, что висит на доме, а то мне будет здорово неловко» [10, с. 4].

Судовий процес у справі Трудового братства тривав близько року, з кінця 1924 р. до кінця 1925 р. У цей час співробітники Державного політичного управління провели обшуки у Братстві. Була вилучена зброя (кулемети, гвинтівки, револьвери та набі, які братська дума зберігала для самозахисту), церковні цінності, дорогоцінні царські монети (срібні та золоті), що належали М. Неплюєву, «в подвале винокурного завода, особенно ценным был найденный крест с большой звездой с бриллиантом» [1; 5; 6; 11; 12]. Під час обшуків один із непроханих гостей общини поділився своїми враженнями щодо інтер'єру братського гуртожитку: «Здесь мещанский уют

тесно переплелся з зовнішніми атрибутами релігійно-го культу. Ни одного из углов в каждой комнате буквально не видать, из-за массы икон. Развешаны по стенам картины религиозного содержания. Центральное место везде отводится литографированному портрету Неплюева. На этом портрете он изображен с задумчивым видом, сидящим за письменным столом. Холодное, барское лицо пристально смотрит из рамки. Чем может похвастаться общезнание – это чистотой. Все блестит даже при скупом свете осеннего дня [8, с. 3].

Інтереси Трудового братства в суді відстоював захисник Л.К. Берман, який намагався дати об'єктивну оцінку усім моментам процесу та довести, що інкриміновані обвинуваченим статті не відповідають обставинам справи. «Защитник детально анализирует статьи текстами кодекса и настаивает за давностью преступлений на освобождении подсудимых от ответственности. По его мнению, все улики противоречивы, частью голословны и исключают возможность обоснования приговора. Остановившаяся на личности основателя братства – помещика Неплюева, Берман характеризует его, как своеобразный тип кающегося дворянина, мечтавшего христианской любовью разрешить социальные проблемы. Он не отрицает возможности антисоветских настроений в братстве, однако, не выразившихся в активных контрреволюционных действиях и выражает уверенность, что суд найдет возможным оздоровить артель без применения к обвиняемым незаслуженных репрессий» [13, с. 1]. Тож, захист подав клопотання щодо припинення судового процесу з причини давності злочинів, але воно було відхилено.

Таким чином, діяльність М. Неплюєва та його послідовників була визнана злочинною і контрреволюційною унаслідок констатації радянськими органами фактів правопорушень вчинених братчиками. У протоколах засідань Глухівської окружної міжвідомчої комісії за 1925 рік Братство названо «крупним колективним поміщиком», заснованим на капіталістичному способі виробництва, зокрема зазначалося: «Братство було утворено колишнім мільйонером М.М. Неплюєвим у його володінні для об'єднання шляхом брехливих заходів, задурманюючи в застінках Братства хибним вихованням несвідому бідноту з метою її нещадної експлуатації і виховання в дусі монархізму, а також закаблюючи інше селянство, проводячи все це через групу явних прихильників його, яких він обрав і об'єднав в склад Думи, ставши на чолі її сам, забезпечив цю групу 1/30 частиною всього майна Братства» [14, арк. 4].

Згідно судового вироку, трьох членів братської думи (Цвелодуба, Клочка, Бурдукало) засуджено до вищої міри покарання, яка була замінена, з огляду на ряд пом'якшувальних обставин та зміцнення радянської влади, десятьма роками ув'язнення із суворою ізоляцією і конфіскацією майна. Інші підсудні засуджені до різних термінів (від 8 до 1 р.). Усі засуджені підлягали позбавленню прав терміном на 5 років і висилці за межі округи на 3 роки (після

відбуття покарання) [15, с. 4]. За рішенням комісії почалися масові арешти – виселили сестер М. Неплюєва і частину братчиків. У 1929 р. усіх членів Братства було репресовано із забороною проживання у Глухівській округі.

Підсумовуючи, зазначимо, що радянська влада поступово досягала своєї мети, активно використовуючи для цього таку ефективну зброю, як засоби масової інформації. У справі Трудового братства преса відіграла неостанню роль. Було докладено всі можливі зусилля, щоб жоден «трудовий читач» не мав більше ніяких сумнівів щодо справжньої сутності братства, яке вважалося ворожим елементом і несло небезпеку радянському суспільству, адже свого часу співпрацювало з Українською Державою гетьмана Павла Скоропадського, захищало свої землі від набігів селян та зберігало релігійний устрій життя. І, як наслідок, урешті-решт у Воздвиженському був піднятий червоний прапор, а у «неплюєвському маєтку» прозвучав «Інтернаціонал».

ДЖЕРЕЛА

1. Мионов Ф. История одной артели. *Коммунист*. 1924. № 278. С. 3.
2. Заключительная глава. *Вечерний выпуск*. 1925. № 3. С. 1.
3. Дело «Воздвиженского братства» на Черниговщине. *Наш путь*. 1925. № 208. С. 1.
4. Белогвардейская организация под маской христианского братства. Дело «Воздвиженского братства». *Диктатура труда*. 1925. № 204. С. 2.
5. Ветров А. Дело Воздвиженского Братства. *Вечерний выпуск*. 1925. № 7. С. 2.
6. Под знаменем Христа (Дело Кресто-Воздвиженского братства). *Харьковский пролетарий*. 1925. № 209. С. 4.
7. Воздвиженское братство – гнездо контрреволюции. «Коллективизация» в царские годы / под ред. Г. Альперович. *Красное знамя*. 1925. № 169. С. 2.
8. Ветров А. «Вторая Америка» – после переворота. *Вечерний выпуск*. 1925. № 14. С. 3.
9. Братцы под судом. *Вечернее радио*. 1925. № 235. С. 2.
10. Воздвиженское братство – гнездо контрреволюции. Братство при советской власти / под ред. Г. Альперович. *Красное знамя*. 1925. № 172. С. 4.
11. Воздвиженские «братцы» перед судом. *Красная армия*. 1925. № 22. С. 1.
12. Ветров А. «Думцы» на процессе. *Вечерний выпуск*. 1925. № 11. С. 2.
13. Дело Воздвиженского братства. *Вечерний выпуск*. 1925. № 12. С. 1.
14. Державний архів Сумської області, ф. Р-1752, оп. 1, стр. 38, арк. 4.
15. Приговор по делу Кресто-Воздвиженского «братства». *Молодой шахтер*. 1925. № 99. С. 4.

Миросныченко Н.О. Soviet press about the Holy Cross Labor Brotherhood and its founder

The article is devoted to the review of the Soviet press of the 20th years of the 20th century, which covered the fate of the Holy Cross labor brotherhood, in particular the final period of its existence. Attempts by the brotherhood to adapt to the new power have been traced. The main charges considered, which were brought to the brothers by the Soviet power, as well as the stages of the trial, which resulted in the complete elimination of the Labor Brotherhood.

It has been proven that 1925 was the year of lawsuits and sentences for members of the Labor Brotherhood. It was this year that, apparently, the largest number of articles of the Soviet period devoted to brotherhood were published. The fate of the «Holy Cross Labor Artel» was covered on the pages of such publications as: «Vechernii vypusk», «Vechernee radio», «Diktatura truda», «Krasnaia armia», «Krasnoe znamia», «Communist», «Molodoi shakhter», «Nash put», «Kharkovskii proletarii», etc.

It has been established that the Soviet government has gradually achieved its goal by actively using such effective weapons as the media. In the Labor Brotherhood case, the press played not the last role. Every effort was made to ensure that no «labor reader» had any more doubts about the real essence of the brotherhood, which is an enemy element and threatens Soviet society.

It has been clarified that according to the court sentence of three members of the Duma of brothers was sentenced to capital punishment, which was replaced, taking into account a number of mitigating

circumstances and the strengthening of Soviet power, by ten years of imprisonment, with severe isolation and confiscation of property. Other defendants were sentenced to different terms (from 8 to 1 year). All convicted persons were subject to deprivation of their rights for 5 years and expulsion from the district for 3 years (after serving their sentence). By the decision of the commission mass arrests began, M. Nepluiev's sisters and some brothers were evicted. In 1929, all members of the brotherhood were repressed with a ban on residence in the Hlukhiv district.

Keywords: brotherhood, soviet power, counter-revolution, commune, artel.

REFERENCES

1. Mironov, F. (1924). Istoriiia odnoi arteli. [History of one artel]. *Kommunist*, 278, 3 [in Russian].
2. Zakliuchitelnaia glava. (1925). [Final chapter]. *Vechernii vypusk*, 3, 1. [in Russian].
3. Delo «Vozdvizhenskogo bratstva» na Chernigovshchine. (1925). [The case of the «Holy Cross Brotherhood» in Chernihiv region]. *Nash put*, 208, 1. [in Russian].
4. Belogvardeiskaia organizatsiia pod maskoi khristianskogo bratstva. Delo «Vozdvizhenskogo bratstva». (1925). [The White Guard Organization under the mask of the Christian Brotherhood. The case of the «Holy Cross Brotherhood»]. *Diktatura truda*, 204, 2. [in Russian].
5. Vetrov, A. (1925). Delo Vozdvizhenskogo Bratstva. [The case of the «Holy Cross Brotherhood»]. *Vechernii vypusk*, 7, 2. [in Russian].
6. Pod znamenem Khrista. Delo Kresto-Vozdvizhenskogo bratstva. (1925). [Under Christ's banner. The case of the «Holy Cross Brotherhood»]. *Kharkovskii proletarii*, 209, 4. [in Russian].
7. Alperovich, G. (Ed.). (1925). Vozdvizhenskoe bratstvo gnezdo kontrevoliutsii. «Kollektivizatsiia» v tsarskie gody. [The Holy Cross brotherhood is the nest of counter-revolution. «Collectivization» in the royal years]. *Krasnoe znamia*, 169, 2. [in Russian].
8. Vetrov, A. (1925). «Vtoraia Amerika» – posle perevorota. [The «Second America» – after the coup]. *Vechernii vypusk*, 14, 3. [in Russian].
9. Bratstvo pod sudom. (1925). [Brothers is under the court]. *Vechernie radio*, 235, 2. [in Russian].
10. Alperovich, G. (Ed.). (1925). Vozdvizhenskoe bratstvo gnezdo kontrevoliutsii. Bratstvo pri sovetskoii vlasti. [The Holy Cross brotherhood is the nest of counter-revolution. Brotherhood under Soviet rule]. *Krasnoe znamia*, 172, 4. [in Russian].
11. Vozdvizhenskii «bratstvo» pered sudom. (1925). [Holy Cross «brothers» before the court]. *Krasnaia armiia*, 22, 1. [in Russian].
12. Vetrov, A. (Ed.). (1925). «Dumtsy» na protsesse. (1925). [«The members of Duma» is on the process]. *Vechernii vypusk*, 11, 2. [in Russian].
13. Delo Vozdvizhenskogo bratstva. (1925). [The case of the «Holy Cross Brotherhood»]. *Vechernii vypusk*, 12, 1. [in Russian].
14. Derzhavnyi arkhiv Sumskoi oblasti, f. R-1752, op. 1, spr. 38, ark. 4.
15. Prigovor po delu Kresto-Vozdvizhenskogo «bratstva». (1925). [Judgement in the case of the Holy Cross Brotherhood]. *Molodoi shakhter*, 99, 4. [in Russian].

Стаття надійшла до редакції 13.02.2020 р.
Рекомендована до друку 10.03.2020 р.

УДК 069.8(477)

Н.М. Дмитренко

УКРАЇНІЗАЦІЯ РАДЯНСЬКОГО ДЕРЖАВНОГО АПАРАТУ НІЖИНЬСЬКОГО ОКРУГУ (1923–1930 рр.)

У статті розглядаються питання щодо рівня володіння українською мовою працівниками органів державного управління Ніжинського округу, організації курсів вивчення української мови, особливості процесу українізації в сільській місцевості. Наводяться статистичні відомості, які свідчать про певні успіхи у справі опанування національною мовою. Розглядаються заходи спеціальної окружної комісії щодо здійснення контролю за ходом українізації.

Ключові слова: українізація, округ, курси української, радянський державний апарат.

У сучасному світі національна проблема є однією з актуальних. Для України в складних, а подекуди трагічних, подіях сьогодення одне з важливих завдань – реалізація такої етнічної політики, яка б створювала оптимальний баланс інтересів українців як титульної нації та представників національних меншин і сприяла гармонійному розвитку всіх культур. Тож звернення до історичного досвіду міжетнічних відносин в УСРР в цілому і регіонального напрямку дослідження зокрема є перспективним, на наш погляд, як такого, що дозволяє оцінити ефективність процесу українізації на місцях. Подальшого аналізу потребує запровадження української мови в роботі чиновницького апарату, військових частин, шкіл тощо.

Причини запровадження українізації, її мета та зміст були в центрі уваги досліджень Я. Дашкевич, С. Кульчицького, В. Даниленко, Г. Касьянова. Основні напрямки українізації розглядалися у працях В. Борисова, М. Шапович, Л. Брюховецької, П. Голобуцького. Про ідеологічну боротьбу, що точилась навколо українізації, писали В. Пристайко та Ю. Шаповал. У статті Л. Рожкової розглядається запровадження українізації на Чернігівщині [1].

XII з'їзд РКП (б) у квітні 1923 р. проголосив політику так званої «коренізації» – пріоритетного розвитку корінної нації у кожній із радянських республік. Під цим розумілось висунання національних кадрів на керівні посади, створення освітніх закладів, розвиток національних культур, видавничої справи, преси мовами титульної (корінної) нації. Зрозуміло, що політика «коренізації» в Україні отримала назву «українізація». У серпні того ж року ВУЦІК та РНК УСРР прийняли Декрет (зазначимо, що написаний він був російською мовою. Авт.) «О мерах обеспечения равноправия языков и о содействии развитию украинского языка». «Сохраняя в будущем обязательность для служащих знание русского языка, являющегося средством общения с самым крупным национальным меньшинством на Украине и с народами всего Союза, в частности с русским народом, и считая, что в настоящих условиях русский язык, перестав быть средством угнетения в руках привилегированных классов, является, наоборот, средством приобщения украинской культуры к высоко развитой и имеющей мировое значение русской культуре...» [2, арк. 2], був ви-